

CHRISTIAN SCHMIEGELOWS UNGDOMSERINDRINGER

Af

E. SCHMIEGELOW

Efterat min fætter Christian Schmiegelow trak sig tilbage som direktør i Østas. Komp., har jeg gentagne gange bedt ham om at nedskrive sine ungdomserindringer. Vi bor begge i København om vinteren, han i Stavangergade 6, jeg paa Nørregade 18 og begge har vi sommerbolig i Vedbæk, han i Villa Skrænten, Sofievej, jeg i Villa Elm, syd for Smidstrup. Vi bor kun faa hundrede meters afstand fra hinanden og under vore gensidige besøg har han fortalt mig om sine oplevelser i skoletiden og som sømand, medens han havde sit hjem hos sin pleiefader, vor fælleds farbroder, afdøde malermester Ernst Schmiegelow, som i en del aar boede i St. Pederstræde 27 indtil onkel 1878 købte den smukke eiendom Nørregade 18 af cand. juris Bull, fader til Frederik d. VIIIs hofchef kammerherre B.

Chr. S.'s erindringer brogede indhold fortjener at bevares, fordi de belyser hans udvikling i ungdommen samt visse interessante forhold i tredsernes og halvfjersernes borgerlige forhold herhjemme.

Da jeg ikke kunde formaa min fætter til selv at fæstne sine erindringer til papiret, hvad han i det høieste lovede, maaske at ville gøre naar han blev enkemand, besluttede jeg at gøre det, støttende mig til hvad jeg har hørt ham nu og da fortælle mig om sine oplevelser. Selv om det kun bliver brudstykker, jeg paa den maade kan faa nedskrevet, vil jeg for slægtens skyld hellere nøies med det, end helt at unddrage mine efterkommere oplysning om Christ. S.'s barndom og ungdoms udvikling, da han

dog maa regnes til et af slægtens mere fremstaaende medlemmer.

Christian Schmiegelow er født i Rønne d. 4. Sept. 1859. Forældrene var apotheker Fritz S. søn af lægen, eskadronschirurg og krigsassessor Joachim Friederich S. paa Holsteinborg (Fiurendal), hvor han døde 1831 af tyfus (f. 13/9 1819, død i Rønne 1862 af tyfus) og Johanne Arboe, datter af købmand og skibsrheder i Rønne; hun døde 27/4 1866 af tuberkulose (begge ligger begravede paa Rønne Kirkegaard).

Deres børn var:

- 1) *Anna*, f. omkring 1854 i Rønne, død omkring 1881 af tuberkulose, 27 aar gl. i Hjørnlunde præstegaard ved Slangerup og begravet sammesteds.
- 2) *Frederikke*, f. i Rønne 1855, død ugift i Kbhvn. 1936 af lungebetændelse, begravet paa Vestre Kirkegaard.
- 3) *Oliva*, f. i Rønne d. 17/4 1856, d. 31/8 1905, g. med grosserer M. E. Frigast i Kbhvn.
- 4) *Otto*, f. 1857 i Rønne, reiste som ung til St. Croix (giftede sig med Kate Sheock af skotsk herkomst). Eiede plantagen Diamond and Ruby, ledede Holger Petersens sukkerplanter paa St. Croix, oplevede negeroprøret derovre. Kom hjem til Danmark ca. 1920 og døde kort efter paa Kommunehospitalet efter operation for en ondartet nysesvulst. Hans hustru lever endnu (1943) i København. — Han havde følgende børn a) Elisabeth, død ugift, b) Ernst Robert S., prakt. læge i København, f. 20/1 1890 paa St. Croix, gift 2/2 34 med Gertrud Panner, f. 19/2 1906, c) Berrie, gift med sukkerbestyrer Watson i Barbados, d) Arthur S., entreprenør i Birmingham, e) Gordon S., vexamægler i London.
- 5) *Christian S.*, f. 4/9 1859 i Rønne.

Allerede 1861 blev Chr. S., kun 2 aar gl. sendt over til vor fælleds farbroder Ernst Schmiegelow i København, for at opdrages hos ham og hans hustru tante Thekla, f. Sauerbrey; de

havde haft to børn, som begge var afgaaet ved døden kort efter fødslen. Efter at Chr. S.' fader var død 1862 og moderen 1866 bukkede under for sin tuberkulose, opløstes barndomshjemmet i Rønne. Den ældste af børnene, Anna, fik sit fremtidige hjem hos morbroderen pastor Arboe i Hjørlande, medens vor fælleds farbroder malermesteren paatog sig at opdrage de fire yngste, Frederikke, Otto, Oliva og Chr. S., som hos dem fandt et kærligt hjem, hvor de blev opdraget som om det kunde have været deres egne børn, men under stræng tugt.

Da Christian S. i 1861, to aar gl. kom til København, havde vor fælleds onkel i aarenes løb, begyndende paa bar bund men ved dygtighed og gennemført sparsommelighed i sit daglige hjemmeforbrug oparbejdet en solid malerforretning, der voxede i de følgende aar saaledes at han ved sin død 4/9 1888 var indehaver af den største og mest ansete malerforretning i København.

Malermester E. Schmiegelow var født 27/2 1826 som søn af godslæge S. paa Holsteinborg (se ovenfor); denne var født 30/4 1786 i Gnögen, Mecklenborg og søn af en kirurg Herman S. og dennes hustru Elisabeth Marie Carls. Bedstefader kom til København, hvor han 1811 tog den chirurgiske examen. Han var gift med Marie Edelbold Bötcher, f. 1792, d. 11/8 1867 i København; hun var datter af præsten Henrik Pontoppidan Bötcher i Tjørnemark (mellem Nestved og Fuglebjerg). Joachim Friedrich S. var en anset læge, der sammen med lehns greve Holstein Holsteinborg interesserede sig for samfundsnyttige sociale forbedringer. Han havde sin lægebolig paa Fiurendal, hvor greven havde indrettet en opdragelsesanstalt for forsømte unge mennesker, ligesom Schmiegelow i forbindelse med greven fik oprettet den første sygekasse i Danmark, saaledes at godsets bønder som medlemmer af sygekassen kunde slutte aftale med Schmiegelow om sygebehandling for en aarlig afgift: En tønde byg eller mindre, eftersom det passede den enkeltes økonomiske evner. Denne sygekasse mødte imidlertid saa stærk modstand indenfor den daværende lægevidenskabelige presse, at den blev opgivet efter Schmiegelows død.

Da vor fælleds farfader var revet bort af tyfus i 1831, efterlod han sin enke og deres børn i smaa kaar; farmor flyttede til Vordingborg med børnene, hvoraf den ældste var 15 aar, den yngste kun et aar gl. Hun lærte dem nøisomhed, sparsommelighed og strængt arbejde. De var syv børn ialt.

- 1) Hermann Heinrich Mathias S, f. 1816. Udvandrede som ung til Amerika, hvor han døde som en gammel mand i Californien (San Francisco).
- 2) Elisabeth, f. 11/7 1817, d. 10/9 1895 i Kbhvn., gift med apoteker Aarsløf i Vordingborg (fremstiller af Esprit de Valdemar), begravet i Kbhvn. Assistentskirkegaard.
- 3) Fritz, f. 13/9 1819, d. i Rønne 1862.
- 4) Henriette Frederikke Amalie, d. 1872 i Kbhvn. af kopper, ugift, begravet paa Assistentskirkegaard.
- 5) Christian Christoffer, min fader, f. 19/12 1823, d. 4/1 1907 som direktør for de private søassurandører, begr. i Kbhvn., Assistentskirkegaard.
- 6) Ernst Schmiegelow, malermester, borgerrepresentant, f. 27/2 1826, d. 4/9 1888, begr. i Kbhvn., Assistentskirkegaard.
- 7) Anna Louise Vilhelmine, f. 1/1 1830, d. 23/9 1905 i Viborg, g. med justitssekretær, overrettsagfører Niels Georg Chr. Morville, f. i Kbhvn. 14/5 1817, d. 16/3 1904 i Viborg. Stifter af Hedeselskabet sammen med Dalgas og Mourier Petersen.

Min fader gik til søs som ung, tog styrmandseksamen, førte skibe for rhederierne Sass og Broberg og har nedskrevet nogle erindringer som styrmand ombord i en finsk-russisk fuldrigger, der bragte straffefanger rundt Cap Horn til de russiske besiddelser Aleuterne ved Behringstrædet. Disse erindringer skriver sig fra 1848—49 og dem har jeg skænket Handels- og Søfartsmuseet paa Kronborg slot.

Saavel Christian's som mit barndomshjem var præget af nøisom, sund borgerlig levemaade. — Overflødig luxus kendtes

ikke paa det tidspunkt i vore respektive hjem i treserne og begyndelsen af halvfjerserne. Naar vor fælleds onkel om søndagen drog i skoven med sine fire broderbørn og det var varmt og tørsten skulde stilles, skete det ved hjælp af kildevand, kun naar traktementet var særlig fint, købtes en appelsin, som deltes i 4 skiver, en til hver.

Men hvad opdragelsen af sine broderbørn angik, blev der ikke sparet, børnene blev sat i Københavns bedste skoler. Pigebørnene kom i frøken Kruses skole, som ligger endnu der, hvor den laa dengang, i begyndelsen af Frederiksberg allé, medens de to drenge, Otto og Christian, indmeldtes i Borgerdydskolen paa Christianshavn, hvis bestyrer var professor Helms. Skolegangen interesserede ikke Christian S. i særlig høj grad. Han var en rask, kraftigt bygget dreng, udstyret med et varmt hidsigt temperament. En af hans samtidige klassekammerater, den i 1942 afdøde bekendte landmaaler, etatsraad Bentzen, har fortalt mig om hvorledes Christian S. var i skoletiden. Han mindedes ham som en rask dreng, der i frikvarterene jævnligt var indviklet i voldsomme nævekampe med andre drenge, der enten havde fornærmet ham selv eller drillet kammerater, som Christian S. satte pris paa og derfor tog i forsvar. Om hans modstander var ældre eller stærkere end han selv, var ham ligegyldigt; hans angreb var dikteret af harmen over at der, efter hans mening, var begaaet en uretfærdighed.

I rent fysisk henseende var han sine jævnaldrende kammerater overlegen, men var dem hvad kundskabsmængde angik underlegen. Det morede ham ikke at tilegne sig skolekundskaaber, hvilket hans onkel, malermesteren, i høi grad beklagede, fordi han havde næret et inderligt haab og ønske om at Christian muligvis skulde gaa de studerendes vei og ende som læge ligesom hans farfader.

Men trods gentagne kraftige opfordringer fra hans pleieforældre om at oppe sig, kunde virkningen ikke spores i hans ugentlige karakterbøger; Christian var som regel doven og blandt de tre nederste i klassen. Paa den anden side var han i besiddelse af saa megen æres- og pligtfølelse at han, for ikke at volde sine pleieforældre alt for megen bedrøvelse ved at blive

oversidder, tog sig vældig sammen de sidste maaneder før examensoprykningen skulde finde sted, stod tidligt op om morgenen og klemte paa med læsningen for at indhente, hvad han i skoleaarets løb havde forsømt. Takket være hans naturlige gode begavelse i forbindelse med hans intensive flid, lykkedes det ham ogsaa at naa et pænt examensresultat, hvorved han undgik at blive oversidder og fulgte med sine kammerater op gennem klasserne. Men saa var det ogsaa slut med hans flid, thi efterat han atter havde begyndt skolearbeidet efter sommerferien, sank Christian S. langsomt men sikkert tilbage blandt de nederste i klassen og hans karakterbøger vidnede uhyggeligt om hans stigende ulyst til skolearbeidet.

Da dette gentog sig hvert aar og hans pleiefader, onkel Ernst, derved bestyrkedes i sin frygt for, hvad der skulde blive af drengen, gik han en dag ud paa Christianshavn for at meddele professor Helms sine bekymringer i saa henseende og muligvis faa et godt raad om, hvad han skulde gøre med Christian. Professor Helms beroligede ham med følgende udtalelse: „De skal ikke nære ængstelser for Christian, han skal nok klare sig ude i verden, selv om det maaske ikke bliver som student“.

Christian S. var allerede tidligt klar over at han vilde til søs, men han vilde ikke være søofficer; muligvis har tanken om den megen læsning, som krævedes af en søkadet, inden han blev officer, skræmmede ham. Nei! Han vilde gaa koffardiveien, thi allerede som ganske ung, har han meddelt mig, dæmrede tanken i ham om at kunne føre sit eget skib og ende som skibsrheder.

Han befandt sig i Borgerdydskolens studerende klasse, da han efter overstaet aarsexamen i sommeren 1874 tog mod til sig og meddelte malermester S., at han helst vilde holde op med at gaa i skole, for at kunne gaa til søs. Hans onkel gav ham modstræbende lov til at følge sine lyster, da han var klar over, at han hverken vilde eller kunde tvinge Christian til at fortsætte skolegangen indtil han var bleven student.

Paa det tidspunkt boede malermester E. Schmiegelow til leie i St. Pederstræde 27, der var en gammeldags bygning paa 3 etager og kvist. I bagbygningen havde han indrettet sit maler-

værksted, medens han og hans hustru tilligemed hans svigermoder oberstinde Sauerbrey, samt hans fire broderbørn boede i forbygningen paa 2. sal og i enkelte værelser paa 3. sal. Jeg har tilbragt mange hyggelige timer i dette min onkels hjem, medens jeg var skoleelev i det v. Westen'ske Institut (Bohrs skole) Nørregade 45, som laa ved siden af Folketheatret og nu huser Københavns berømteste og ældste natcafé: „Adlon“. Skønt der var trangt i de gamle smaa stuer og lavt til loftet, gemmer de og samlivet med min onkel og tante og mine fættre og kusiner saa mange kære minder, at jeg altid tænker tilbage paa St. Pederstræde No. 27 med dyb taknemmelighed for hvad jeg der har nydt af hjælp og gæstfrihed hos de elskelige mennesker. Tante Thekla var mig en trofast hjælperske i moderne sprog og utrættelig til at give mig en haandsrækning, naar jeg, efter skoletiden, fra Nørregade søgte op til hende i St. Pederstræde for at faa støtte i mine nysproglige mangler i skolepensumet. Man kom fra gaden ind ad en smal port i den ene ende af bygningen, og fra midten af porten førte en gammel ret aaben trappe i tre afsatser mellem hver etage op gennem forbygningen. Til gaden var der to tofagede smaa dagligstuer og et etfags meget smalt værelse over porten, som var min tante og onkels soveværelse. Gennem en forholdsvis lille spisestue med vindue til gaarden kom man fra den ene dagligstue ind i et lille smalt værelse der forbandt spisestuen med køkkenet. Foruden at være mine to kusiners soveværelse tjente dette værelse som gennemgang for alt hvad der skulde fra spisestuen til køkkenet og omvendt. Mine to fættre Otto og Christian boede i et værelse paa kvisten; det var hundekoldt om vinteren, da der ikke blev fyret op, og smeltende varmt om sommeren som følge af solens opvarmning. — Til familien hørte endvidere gamle fru Sauerbrey, tante Thekla's moder, enke efter oberst Sauerbrey; hun boede tilligemed to frøkner Schytte paa 3. sal, hvor hun havde to værelser. Paa 1. sal boede cand. theol. Ludvig Zink (lærer i Engelsk i Efterslægtens skole paa Østergade, udgiver af maanedsskriftet „Fra alle Lande“ og ivrig archæolog og udgiver af archæologiske skrifter) tilligemed sin moder, der var enke efter kgl. syngemester Z. og blandt andre ogsaa moder

til skuespilleren Otto Zink. Alle disse mennesker traf jeg stadig hos min onkel paa 2. sal, foruden at familien i stuen, enkefru Wesenberg og hendes lille søn ogsaa hørte til familiens jævnlige omgangsfæller. Fru Wesenberg var ifølge Christian S.s udsagn enke efter en koffardikaptajn, som døde af gul feber i Kalkutta, og hun boede nu i stuen sammen med sin lille søn, der var en køn og opvakt lille dreng paa 6—7 aar, som senere er bleven en berømt zoolog og professor i ferskvandsbiologi ved Københavns universitet, hvor jeg har truffet ham senere som collega og leilighedsvis drøftet med ham de kære minder om hjemmet i St. Pederstræde 27 og de elskelige mennesker, som boede der i treserne og begyndelsen af halvfjerserne (indtil 1878) i forrige aarhundrede.

Onkel Ernst eller „Mester“, som han altid kaldtes indenfor familien, havde, siden han kom ud fra skolen, gennemgaaet en stræng skole uden støtte hjemme fra. Som „farende svend“ reiste han i Tyskland og opholdt sig under revolutionen i 1848 i Wien, hvor han maatte søge lægehjælp paa grund af et svagt bryst, rimeligvis tuberkulose, for hvilken lidelse han dog tilsyneladende blev helbredt, men som senere i 1887 under en voldsom influenza blussede op og forvoldte hans død d. 4/9 1888.

Han stillede store krav til sig selv og sine medarbeidere; præcis kl. 6 stillede han paa værkstedet og sent holdt han fyraften. Han havde som før nævnt næret et inderligt ønske om at Christian S. skulde have fortsat sine studier og være gaaet i sin farfars fodspor som læge, men da det haab glippede, var det ligesom han tabte interessen for Christian S.s fremtid, hvilket blandt andet viste sig derved, at da Christian gik til søs og undertiden var indtil 3 aar ad gangen borte fra hjemmet, fik han aldrig eller kun undtagelsesvis et enkelt brev fra „mester“, til hvem han jævnlig sendte breve. Onkel havde givet ham lov til at følge sine lyster og blive sømand men kun paa den udtrykkelige betingelse, at han skulde klare sig selv.

Afskeden fra St. Pederstræde 27 var derfor ret kølig. Christian S. fik af onkel en skibskiste samt de øvrige klædningsstykker og rekvisitter, som hører til en skibsdrengs udstyr. Christian

havde gennem et forhyringskontor forskaffet sig hyre som skibsdreng ombord i en norsk bark „Fortuna“, der passerede København, kommende fra en Østersøhavn med trælaster, der skulde afleveres i Rotterdam. Han fik ordre til at møde en bestemt dag med sin skibskiste og øvrige kluns nede i Amaliegade for at gaa ombord, og havde glædet sig til, naar afskedstimen slog, at han

Chr. Schmiegelow som orlogsgast.
Fot. H. Diedrich, Kbhvn.

skulde blive kørt til toldboden i en drosche med alle sine greier og ledsaget af onkel og tante med efterfølgende større afskedtagen.

Ceremoniellet blev imidlertid mere enkelt, thi Christian maatte selv paa en almindelig trækkevogn ganske mutters alene transportere sin skibskiste og øvrige pakkenilliker gennem byen ned til Amaliegade, uden spor af deltagende ledsagelse. Ankomsten til Amaliegade blev han hos en skibshandler paamønstret som skibsdreng, hvorefter han i en baad færgedes ud til barken, der laa paa yderrheden uden for Trekrøner, og som, efter at han var kommen ombord, strax lettede anker og stod nordpaa i Øresund. Christian var dengang kun 15 aar gl., og det var med et bevæget sind han saa Københavns taarne forsvinde af syne,

medens skibet fjærnede sig paa veien mod Kronborg og han stod ombord paa det fremmede skib overladt til sine egne tanker. Et nyt afsnit af hans liv begyndte.

Skibets bestemmelsessted var som nævnt Rotterdam, hvor lasten blev afleveret, hvorefter „Fortuna“ forlod Rotterdam og satte kursen efter Frederiksstad i Christianiafjord. Det var en drøi tur over Nordsøen, som Christian ikke glemmer saa let. — Vinterstormene huserede med skibet, det blæste haardt og frosten var stræng; dæk og tovværk overisedes jævnlgt. Christian var ikke vant til den konfekt, thi saadan havde han ikke tænkt sig sømandslivet. De eneste lyspunkter i tilværelsen var maaltiderne, og mandskabets glæde var stor, da der juleaften skulde trakteres med deilig ribbensteg. Næppe havde folket imidlertid sat sig ned i lukafet og begyndt at spise ribbenstegen, før de blev purret ud for at gaa tilveirs og rebe seil for den tiltagende storm. Og da de langt om længe havde afsluttet dette arbeide og var komne ned for at fortsætte fortæringen af ribbenstegen, var denne stivfrossen! Det var som sagt en ubehagelig tur over Nordsøen, præget af snestorm, kuldegrader, og da bølgerne jævnlgt brød ind over skibet, blev takkelagen stivfrossen og færden paa dækket vanskelig, fordi det var glat af et dækkende islag.

I januar 1875 naaede skibet endelig ind til Frederiksstad, hvor Christian S. blev afmønstret og tog op til det nærliggende Moss, hvor han kom til at bo hos en fiskerfamilie. Da han blev afmønstret i Frederiksstad, fik han udbetalt sin hyre, som ialt beløb sig til 5 norske speciedaler; det var hele hans formue. Af denne maatte han betale 2 speciedaler for at faa lov til at bo hos fiskeren i Moss, hvorfra han ønskede at reise til Christiania. Da dette skulde ske søværts og Christianiafjord var islagt, maatte han vente nogen tid inden det endelig lykkedes ham i februar 1875 at komme til Christiania, men da var hans driftskapital ogsaa skrumpet ind til 2 norske speciedaler.

I Christiania kom han til at bo i Sommers sømandslogis, hvor han til at begynde med maatte aflevere sine 2 speciedaler som pant for overhovedet at faa lov til at bo der. Skøndt han gentagne gange skrev hjem til „mester“ for at blødgøre ham

og faa pekuniær hjælp fra hjemmet i St. Pederstræde 27, fik han aldrig svar fra ham, der var haard og uforsonlig i sin bedømmelse af Christian, som havde handlet imod hans ønske.

Hans ophold i Sommers logis trak en del længere ud, end at de to daler kunde dække de dermed forbundne omkostninger, og Christian S. maatte derfor som vederlag for logiet præstere arbejde for værten. I tre uger var han saaledes gaardskarl, maatte hjælpe til i køkkenet som køkkendreng, dagligt skulde han stille nede paa jernbanestationen forat hente ankommende søfolk og med sin slæde køre deres bagage hjem til sømandshjemmet og desforuden bringe børnetøj, som fru Sommer syede for forretningsfolk i Christiania, ud til kunderne.

Det var ikke det liv, Christian havde tænkt sig han skulde gaa ind til, da han tog hjemme fra for at gaa til søs og hans eneste tanke var derfor blot at komme ned til København igen, men penge havde han ingen af og breve han sendte til sin onkel, blev ikke besvarede. Tilsidst lykkedes det ham dog at formaa den danske konsul til at forstrække ham med saa mange penge, at han kunde komme med et godstog til Malmø, men maatte som sikkerhed for disse penge sætte sin skibskiste i pant hos konsulen.

Uden penge eller mod forlod nu Christian S. Christiania. Det var hundekoldt og han frøs stærkt, kun om natten kunde han blive nogenlunde optøet, idet godstoget kun kørte om dagen, om nätterne holdt det stille ved stationerne, og da krøb Christian ind i stationernes ventesal, der var opvarmet, og lagde sig paa en bænk og hvilte sig. Derimod kneb det stærkt med at faa noget at spise og kun ved at vække medlidenhed hos medreisende bønder, fik han af disse noget af deres medbragte mad. Paa denne maade hutlede han sig sydover sulten og forfrossen gennem Norge og Sverige i løbet af fire døgn. Den sidste dag inden han naaede Malmø, traf han i toget en bonde, der skulde til København med kreaturer, og med ham blev han enig om, at Christian skulde hjælpe ham med i Malmø at trække kreaturerne fra jernbanen til dampskibet og ovre i København hjælpe ham med at faa dem hen til exportmarkedet. Men da bonden næste dag foretrak at blive i Malmø, hvor der den dag var kreaturmarked, gav han Christian penge til dampskibsbil-

letten til København, hvorefter han tog afsked med bonden og seilede over sundet til København.

Hjemkomsten virkede i høj grad overraskende paa familien i St. Pederstræde, hvorfra han intet havde hørt under sin fraværelse. Han havde imidlertid faaet nok af sømandslivet, som havde formet sig helt anderledes i virkeligheden end han i sine drengedrømme havde forestillet sig det, og han tillod sig derfor at meddele sin onkel, at han ønskede at gøre en forandring og vilde prøve noget andet og behageligere paa landjorden.

Men her mødte han en bestemt modstand fra onkels side. „Mester“ vilde slet ikke høre tale om noget saadant, idet han udtrykte sig omtrent saadan: Jeg var afgjort imod at du vilde til søs, da du forlangte at komme ud af skolen, men dengang vilde du ikke følge mine raad. Nu maa du tage skade for hjemgæld, og du har værsgod at blive ved med at fortsætte den gærning, du engang har valgt. Du har at klare dig selv til søs og fortsætte med det.

Christian S. havde en mægtig respekt for „gamle Mester“, han turde ikke protestere og var flov. Foreløbigt blev han hjemme, da det var vinter og skibsfarten indstillet, hvorfor han hyggede sig i familiens skød og rettede sig, da opholdet i Christiania havde medtaget ham en del. — Han fik god mad og forplejning, men onkel kunde ikke fordrage at Christian gik og drev tiden væk derhjemme, uden at bestille noget, hvorfor han satte ham i snedkerlære hos en mester i Larsbjørnstræde, hvor han arbejdede en maanedstid, inden han fik hyre ombord i en skonnertbrig ved navn „Julius“, der seilede fra København til Skotland og tilbage med kul til København, herfra gik skibet op til Archangelsk for at indtage en last stokfisk, som blev seilet til Venedig.

Paa denne reise hændte det, at han nær havde mistet livet. Om denne begivenhed har han fortalt mig følgende: Skibet befandt sig i Adriaterhavet, da han sammen med mandskabet blev beordret tilveirs for at rebe. Under dette arbejde mistede han taget paa grund af skibets slingring og faldt fra bramraen, altsaa fra en betydelig høide, ned mod dækket, og vilde sandsynligvis have slaet sig ihjel, hvis han havde ramt dækket. —

Heldigvis fik han under faldet nedover fat paa nogle gordinger, dvs. reb, hvormed seilet heises op, og derved standsedes faldet, inden han naaede dækket. Efter at han lykkeligt havde overstaaet denne episode blev han kaldt agterud af captainen, der gav ham en forsvarlig overhaling, fordi han ikke holdt sig bedre fast.

Disciplinen ombord i skibene var ikke blødsøden paa den tid, og jeg mindes i den anledning en episode, som i begyndelsen af tredserne fandt sted ombord i barkskibet „Augusta Aurora“, der førtes af min fader, som har fortalt mig den, da jeg var dreng, og episoden gjorde et dybt indtryk paa mig. Det skete ude i Nordsøen midt i treserne i forrige aarhundrede, da „Augusta Aurora“ var paa vei til Rio Janeiro. Som passager i skibet befandt min moders søstersøn Christian Wassard sig, der lige havde taget sin juridiske embedsexamen, hvorfor han som rekreationsrejse skulde gøre seilturen med. Kulingen var ret haard og der var en del sø, det var henad aften, solen var ifærd med at gaa ned. Af hensyn til den tilstundende nat og den tiltagende kuling skulde der mindskes seil og mandskabet var ifærd med at gaa tilveirs for at rebe. Veiret var klart og sigtbart. Min fader og Christian Wassard stod paa agter side paa kahyttens ruf og iagttog manøvreren. Skibsdrengen, den senere, nu afdøde, captain Staal, som lige havde begyndt sin sømandsbane, var en lille adrait gut, som var ifærd med at løbe tilveirs med en hurtighed og behændighed, der tildrog sig min faders og Wassards beundring, da drengen pludselig under en overhaling af skibet mister taget og falder udenbords. Medens 1ste styrmand med nogle matroser bemandede redningsbaaden og min fader under skibets manøvrer, der krævede kursændringer, holdt skarpt øje med skibsdrengen, der heldigvis var en god svømmer, men som paa grund af skibets fart hurtigt forøgede afstanden mellem sig og skibet, lykkedes det efter en halv times tid at faa drengen frelst ombord til mandskabets og min faders udelte glæde og beroligelse. Trods sindsbevægelsen og min faders indre tilfredshed over at drengen var bleven frelst, blev Staal kaldt agterud, fik en alvorlig formaningstale og i tilgift et par lussinger, fordi han ikke forstod at holde bedre fast og

derfor havde tvunget skibet og dets besætning til at kadreie rundt en halv times tid for at frelse ham.

Da Christian S. afmønstredes fra skonnertbriggen „Julius“, kom han ombord i fuldskipet „Falstria“, som førtes af captain Bache. Denne var en broder til rektor Bache i Vestindien, som senere blev udnævnt til rektor paa Herlufsholms skole; han lever endnu i sommeren 1943 som en 98 aarig olding i København, aandsfrisk men fuldstændig blind.

Christian mindes godt professor Bache fra sin skoletid ude i Borgerdydskolen paa Christianshavn, hvor han som ung var hans lærer og, saavidt Christian husker, gav undervisning i fransk. Han var en stræng lærer, der krævede meget af sine elever, og Christian modtog desværre lussinger af ham paa grund af sin dovenskab. Senere hen i livet, da Christian var bleven direktør for Ø. K., glemtes det nag, han som skolediscipel nærede overfor professor Bache, og han var glad over at kunne imødekomme sin gamle fransklærers anmodning om at skaffe dennes nevø fri reise ud til Japan med et af „Østasiatisk Kompagni“s skibe.

Med „Falstria“ gik seiladsen gennem Østersøen til Nord-sverige for at laste træ til Vestindien. Her hændte det, da skibet laa for at tage trælaster ombord, at det kom til at ligge ved siden af et svensk skib, hvis captain havde en skibshund ombord hos sig, som han satte megen pris paa. Denne hund forsvandt en skønne dag, men hundens eier var sikker paa at en af „Falstria“s matroser havde stjålet den, og captainen paa det svenske skib kom derfor ombord i „Falstria“ sikker paa at den var gemt dér et eller andet sted, men trods energisk eftersøgning lykkedes det ikke at finde hunden, hvorfor den svenske captain forlod skibet med uforrettet sag, udstødende en forbandelse over den sømand, der havde stjålet hans hund, idet han udtalte det ønske at Vorherre vilde sørge for at tyvens haand maatte visne.

Nogle dage efter at „Falstria“ havde forladt den svenske havn paa vei til England, viste den stjaalne hund sig ombord i skibet, hvorfor capt. Bache blev gal i hovedet, anløb den nærmeste havn i Sverige og satte hunden i land, medens skibet fort-

satte reisen til Vestindien, uden at man ombord tænkte videre paa den historie. Da skibet naaede Jamaica, udviklede der sig imidlertid en pustuløs hudsygdom paa høire haand af den matros, som var gærningsmanden til tyveriet af hunden. — En læge i Jamaica tog matrosens haand under behandling, men

Ungdomsbillede af Chr. Schmiegelow.
Fot. Fred. Riise, Kbhvn.

trods denne forværredes haandlidelsen og da „Falstria“ med en ladning sukker fra Jamaica var ankommet til London, var matrosens haand blevet saa alvorligt angrebet, at captainen blev nødt til at indlægge matrosen paa hospitalet i Greenwich, hvor han laa i længere tid, under hvilken sygdommen imidlertid forværredes saa betydeligt, at haanden maatte amputeres. At denne tildragelse var Vorherres straf og en direkte følge af den svenske captains forbandelse af matrosen, der havde begaaet hundetyveriet, nærede besætningen ombord i „Falstria“ ingen tvivl om og det fremkaldte en uhyggelig overtroisk stemning blandt mandskabet.

Christian S. følte, da han færdedes paa søen, savnet af at han i sin skoletid ikke havde tilegnet sig kundskaber og for at

bøde herpaa tog han, da han gik ombord i „Falstria“ alle sine skolebøger med sig, og saa saare veiret tillod det og han havde frivagt, anbragte han sig forude i skibet, oppe paa bakken, for dér uforstyrret at kunne hengive sig til studiet af dem. Han nøiedes ikke med at fordybe sig i danske bøger men syslede ogsaa med fremmede sprog navnlig engelsk og tysk og benyttede flittigt sine medbragte lexika for at udvide sit gloseforraad.

Hans flid vakte en ung matros Hans Jensens opmærksomhed. Denne Hans Jensen stammede fra et fattigt hjemovre paa Fyen, hvor han var begyndt som faarehyrde. Hans skolekundskaber var yderst tarvelige og han var næppe istand til hverken at skrive eller læse korrekt. Han iagttog Christian S. interesseret, naar denne sad oppe paa bakken og gjorde citater i sine stilebøger og tilsidst bad han Christian, om han ikke vilde undervise ham, hvad denne ogsaa gik ind paa og undervisningen viste sig at være saa virkningsfuld, at Hans Jensen kort efter sin hjemkomst og afmønstring kunde komme ind paa navigationsskolen, hvor han tog sin styrmandsexamen. Senere tabte Christian ham af syne, men i 1916 fik han, medens han sad oppe paa Østasiatisk Kompagnis kontor, besøg af Hans Jensen, der imidlertid var blevet en velstaaende mand, thi han meddelte Christian, at han eiede 4 millioner kroner, og han byggede kort efter i Landskrona et stort skibsværft. Han mistede imidlertid største delen af sine penge og døde i slutningen af tyverne. Hans sønner blev skibsrhedere.

Da Christian S. i slutningen af 1877 blev afmønstret fra „Falstria“, var han 18 aar gammel, og glædede sig i sit stille sind til at han nu kunde faa et længere, hyggeligt ophold hjemme hos sin onkel og tante i København. Men „Mester“ kunde ikke finde sig i at se sin brodersøn gaa hjemme og drive den af, hvorfor han en dag rettede det spørgsmaal til Christian: Hvad han egentlig havde tænkt at tage sig for i fremtiden. Paa grund af vinteren var seilskibsfarten ophørt, og da Christian ikke evnede at besvare onkels spørgsmaal paa tilfredsstillende maade, blev han anbragt i malerværkstedet og sat til at skrabe og rense malerpotter og køre i byen med malergreierne, som var anbragt paa en trækvogn. Saaledes gik tiden til henad for-

aaret 1877, da han sagde hjemmet farvel for at reise til Hamborg og søge hyre dernede.

Christian kunde ikke andet end føle sig ensom og uden forstaaelse og støtte i sit pleiehjem, hvor man mistvivlede om hans fremtid. Han var 18 aar gammel, havde endnu ikke fundet nogen sikker fremtidslivsbane. Hans begyndelse som sømand havde været ganske mislykket. Efter et halvt aars forløb var han led og ked af sømandslivet, var strandet oppe i Oslo, hvor han som altmuligmand maatte kæmpe for livet. Han fik aldrig svar paa de breve, han sendte hjemmet for at bede om hjælp, og det pinte og bedrøvede ham. Onkel Ernst, som var en fortræffelig og retsindig mand, var meget stræng og haard i sin bedømmelse af sine to brodersønner og forlangte at Christian og hans ældre broder Otto skulde klare sig selv, saaledes som han selv havde maattet, da han kom i malerlære. Ingen af de to broderbørn havde under væksten vist sig særligt stadige og lærvillige i skolen, og saa blev „Mester“ haard i sin bedømmelse af deres evner og fremtidsmuligheder.

I parentes bemærket vilde den ældre broder Otto S. oprindelig have været arkitekt og kom derfor til at begynde med i murerlære, men maatte kort efter opgive haandværket, da han blev angrebet af en meget alvorlig betændelse i det ene laarben, hvorfor han blev underkastet svære operative indgreb paa Kommunehospitalets chirurgiske afdeling, hvor han laa adskillige maaneder, og en tid tvivlede man paa at han kunde komme sig. Nogen tid efter sin helbredelse reiste han til Vestindien sammen med sin fætter (overretssagfører, senere raadmand og etatsraad) Christian Wassard, og udviklede sig derovre til at blive en særdeles dygtig administrator og sukkerdyrker. Han eiede selv plantagen Ruby & Diamond, bestyrede Holger Petersens plantager og høstede megen offentlig anerkendelse for sin virksomhed paa St. Croix.

Jeg vender tilbage til Christian, efterat han havde sagt sine pleieførelde og barndomshjemmet i St. Pederstræde 27 farvel og var reist til Hamborg for at søge hyre som matros. Det skulde blive drøie 3 aar, inden han atter gensaa København.

Han fik først hyre ombord i en dansk skonnertbrig, som lastet med kul gik til Haiti, hvor den indtog en mahogni-last, hvormed han naaede Hamborg efter 6 maaneders forløb og blev afmønstret. Han kan hverken huske skibets navn eller hvad captainen hed, og kun mindes han, at captainen var stærkt hengiven til drik.

Derefter kom han ombord i en tysk brig „Marie Louise“, hvis besætning bestod af 12 mand i folkelukafet forude, og agterude boede to styrmænd og captainen.

Skibet var godt udhalet, og der herskede en glimrende orden ombord, ligesom der var stræng, men mønsterværdig disciplin; folkene var flinke og omgængelige.

Efter at skibet havde forladt Hamborg og var kommen ud i Nordsøen, blev mandskabet kaldt agterud til captainen, der meddelte dem en række sundhedsregler, som skulde følges ombord og i land. Ligeledes ønskede han nøie besked om, hvad hver især havde med sig ombord af tøj og beklædningsgenstande, og specielt forlangte han at vide, om de havde medbragt en tandbørste. Medens alle de tyske søfolk var i besiddelse af en saadan genstand, var Christian som den eneste udlænding ombord ikke istand til at fremvise dette redskab, hvorfor han af captainen fik en tandbørste med brugsanvisning udleveret.

Men det var ikke nok at eie en tandbørste. Captainen vilde være sikker paa, at den blev benyttet dagligt og rigtigt, hvorfor styrmanden mødte frem hver morgen forude paa skibet for at overvaage søfolkenes morgentoilette og rette brug af tandgreierne.

„Marie Louise“ seilede sønden om Cap Horn og op langs vestkysten af Sydamerica, helt op til Nicaragua og Costarica. Skibet var ladet med kostbart stykgods, bestaaende af al slags fine møbler, husgeraad og lignende sager, og meningen med dem var, at de skulde smugles i land udenom toldvæsenet. Skibet holdt det derfor gaaende med smaa seil op og ned langs kysten, stadigt holdende udvig ind mod land, indtil der fra modtagerne inde i land blev givet aftalte signaler, at nu var kysten fri. Saa bragtes smuglergodset i land paa den aabne

kyst i smaa baade bemandede med skibets mandskab. Det hændte ikke saa sjældent, at smuglertrafiken blev afbrudt ved faresignaler fra land, hvilket havde tilfølge, at skibet maatte gaa til søs, for efter nogen tid at genoptage arbeidet paa et andet sted af kysten.

Saaledes gik der et par maaneder med denne seilads til og fra kysten, inden skibet blev udlosset, hvorefter „Marie Louise“ løb ind til en by Korinth, der ligger halvveis mellem Panama og San Francisco.

Korinth ligger ved munden af en flod, ud for hvilken skibet kastede anker et godt stykke fra kysten. Skibet skulde her indtage en last af mahogni og andre fine tropiske, haarde træsorter, som tilførtes en handelsplads, der laa et godt stykke opad floden, ca. 10—15 kilometer fra munden. For at naa op til handelspladsen, maatte mandskabet ro captainen op ad floden mod høivandet, hvilket var en anstrængende, men interessant tur for folkene. Paa sine steder var vandstanden saa lav over sandbanker, at baaden maatte bæres over dem. Flodbredderne var dækket af tropiske skove og vegetation af fantastiske former, og luften var fyldt af abers og vilde dyrs skrig og brølen. Trods den voldsomme varme var klimaet tilsyneladende sundt, thi der indtraf ingen sygdomstilfælde ombord i skibet, saalænge det laa ude paa rheden, et stykke fra land.

Da captainen endelig efter den lange rotur var naaet op til stationen og gaaet i land, forhandlede han med stationsforstanderen, en mexikaner, om trælastens størrelse og vægten af den kontrolleredes, hvorefter captainen og mexikaneren afsluttede handelen. Derefter blev træet i de følgende uger, lidt efter lidt, transporteret ned ad floden paa lægter og ud til skibet paa rheden. Det hele varede mellem 5 og 6 uger, inden skibet fuldt lastet kunde lette anker og seile til Grimsby i England, hvor lasten afleveredes. Herfra seiledes der til Hamborg, som naaedes i oktober, og Christian afmønstredes.

Kort efter kom han ombord i en stor Bremer-fuldrigger, der havde en besætning paa 40 mand. Der var indrettet et mindre hospital paa et par senge ombord i skibet, for at eventuelle syge kunde isoleres fra den øvrige del af besætningen.

Skibet afseilede med ballast til New York, og det var rhede-riets plan, at skibet, naar det havde indtaget last i New York, skulde være dirigeret til Australien. Men forholdene udviklede sig helt anderledes end bestemt.

Paa seiladsen over Atlanterhavet blev skibet nemlig læk under høi søgang, hvorfor skibet, efter at det var ankommet til New York, fik ordre til at indtage en petroleumlaster og vende tilbage til Bremen. Endvidere udbrød der sygdom ombord i skibet, medens det befandt sig ude paa Atlanterhavet, nogen tid før det naaede ind til New York, og en af matroserne blev indlagt paa skibets hospitalslukaf, hvor han døde kort efter af sin sygdom. Christian S. og en hollandsk matros fik ordre af captainen til at bære liget af matrosen op paa dækket, hvor det blev lagt i en af skibstømreren lavet kiste, der derefter sænkedes i havet. Nogen tid efter blev hollænderen, som havde bakset med liget, syg, og efter ankomsten til New York indlagt paa et derværende hospital. Hvorvidt han klarede sygdommen eller ei, kunde Christian S. ikke meddele noget om, da skibet kort efter forlod New York fuldt lastet med petroleum i tønder.

Men allerede før afreisen fra Amerika begyndte Christian at føle sig syg. Han led af stærk hovedpine, feber og appetitløshed, men maatte alligevel tage del i arbeidet ombord, bakset med petroleumstønderne for at faa dem stuvet af veien nede i lasten. Under dette arbeide hændte det nu og da, at han stødte hovedet mod de lavtliggende dæksbjælker, og hovedet smertede forfærdeligt paa ham, som om det skulde sprænges. Han led meget under dette arbeide, men captainen var stræng, der hjalp ingen kære mor, og folkene maatte arbeide indtil de styrtede. Det var drøie dage, som Christian maatte tilbringe efter at de var kommen ud af New Yorks havn, ud i Atlanterhavet omkring nytaar 1879—80, kulde og høi sø gjorde det vanskeligt for den syge Christian at holde sig opreist, og en skønne dag, mens han gik og spulede dæk, faldt han bevidstløs omkuld og blev bragt ned i hospitalet. Fra den dag og indtil skibet naaede ind i den engelske kanal, ialt 20 dage, var han uden bevidsthed. Senere hørte han af sine skibskammerater, at skibstømmermanden skulde have udtalt, at han snart kom til

at lave en kiste til Christian, som ingen troede vilde kunne slippe levende fra sin sygdom. Men trods alt vaagnede han op af sin døs, da skibet var kommet ind i Kanalen. Det var hundekoldt veir med storm og snebyger, men alligevel blev Christian, efter han havde rettet sig saa meget, at han kunde begynde at komme paa dækket, beordret til at arbeide. Det kneb haardt for ham, thi der optraadte stærke smerter i fødderne, der ikke var i stand til at bære ham, og til sidst maatte han atter ligge nede i hospitalet, hvor han forblev, indtil de naaede ind til Bremen i slutningen af januar 1881, og her blev han afmønstret.

Han var imidlertid saa afkræftet, at han var ude af stand til at gaa alene, og maatte halvt bæres i land af to af sine kammerater, der fulgte ham op til jernbanestationen i Bremen og hjalp ham ind i toget, der bragte ham til Hamborg. Hans medtagne udseende vakte stærk medlidenhed blandt hans medpassagerer i toget. Han var daarligt og tyndt paaklædt og frøs, hvorfor en tysk medreisende læge, som forfærdedes over Christians udseende og elendige tilstand, overlod ham sin plaid for at Christian kunde varme sig nogenlunde, og da de naaede Hamborg og Christian vilde tilbagelevere lægen hans plaid, bad lægen ham om at beholde den under sin videre reise til København.

Christian S. var saa sløi ved ankomsten til Hamborg, at han maatte opholde sig der i et sømandshjem flere ugers tid for at blive pleiet og nogenlunde komme til kræfter under lægebehandling. Da den behandlende læge havde faaet hans sygehistorie meddelt, var han klar over, at det havde været en svær typhus, der havde strakt ham paa det langvarige sygeleie, og naar Christian, trods de daarlige forhold, han havde været syg under, var sluppet fra det med livet, skyldtes det hans ualmindelig kraftige konstitution og stærke modstandskraft.

Da lægen spurgte ham om, hvad han havde nydt ombord under sin sygdom, og Christian, i henhold til hvad sygepasseren havde meddelt ham, kunde fortælle lægen, at han udelukkende havde faaet kogt ris og amerikansk olie, kunde lægen meddele ham, at han, set fra et lægevidenskabeligt standpunkt, havde faaet en diæt, der passede udmærket for en typhuspatient.

I de tre aar, han havde været borte fra hjemmet, havde han kun modtaget et enkelt kort brev fra onkel Ernst. — Efterat han var kommen saa vidt til kræfter, at han turde vove sig paa hjemreisen fra Hamborg, meddelte han sine pleieførelde i København, at han havde været syg ombord og nu opholdt sig nogen tid i Hamborg, men at han agtede at reise hjem til København, og angav dagen og tidspunktet paa hvilket han ventede at være i København via Kiel og Korsør. Dette brev blev, i parentes bemærket, heller ikke besvaret.

Han begav sig saa paa hjemrejsen over Kiel—Korsør i en forfatning, der var vidt forskellig fra den, hvori han befandt sig, da han for tre aar siden havde forladt Danmark. Sygdommen ude paa Atlanterhavet havde næsten gjort ham ukendelig. Han var bleven bleg, stærkt afmagret og kraftløs, havde mistet alt sit haar, og humøret var langt nede, da han kørte ind paa hovedbanegaarden i København. Hertil kom yderligere, at ingen af hans slægtninge var paa banegaarden ved togets ankomst for at tage imod ham og hjælpe ham hjem til Nørregade 18, hvortil onkel Ernst var flyttet hen 1878 efter at have købt eiendommen af cand. jur. C. L. Bull. Onkel boede paa 2. sal, medens malerværkstedet var i baggaarden. — Christian maatte alene, træt og udaset, hjælpe sig selv hjem til Nørregade 18, og kraftløs, som han var, slæbte han sig med nød og næppe op ad trappen til 2. sal og maatte sætte sig i vindueskarmen paa 1. sal for at hvile ud en stund. Tante Thekla forfærdedes ved at gense ham efter tre aars mellemrum i den afrakkede tilstand, hvori han tonede frem ved modtagelsen oppe paa 2. sal, og han vakte den største medlidenhed og deltagelse hos sine pleieførelde og sødskende, som i den følgende tid gjorde ham til genstand for omhyggelig pleie. I de kommende maaneder genvandt han huld og kræfter og var i stand til at begynde arbeidet paa navigationsskolen i Havnegade 23, hvor han efter et aars flittigt studium tog i foraaet 1881 længden og bredden (styrmands- og skipperexamen) med et særdeles fint examensresultat, der tangerede udmærkelse. Han vilde sikkert have opnaaet denne fine karakter, hvis han havde fulgt navigationsskolens direktør Schwartz's raad. Christian havde

nemlig opnaaet udmærkelse i sin skriftlige examen og manglede af mundtlig examen kun at blive examineret i navigationsfaget, hvis censor var en gammel kommandør. Denne gamle hædersmand elskede og foretrak gamle nautiske udtryk, som imidlertid var gaaet af brug indenfor koffardimarinen. Schwartz gjorde Christian opmærksom paa dette forhold og tilraadede ham, for at takkes kommandøren, at han burde benytte de af denne foretrukne udtryk. Christian var stædig og meddelte Schwartz, at han ikke var vant til at benytte udtryk, som han ikke ansaa for korrekte, og fastholdt dette princip under examinationen i navigationslæren, hvilket medførte, at Christian blev snydt for sin udmærkelse, til stor ærgrelse for navigationsdirektør Schwartz, der skældte Christian ud paa navigationsskolens æres vegne.

Christian S. blev nu styrmandsaspirant i dampskibsselskabet „Danmark“s rhederi og kom til at seile med S/S „Ansgar“, i hvilket skib han efter et par maaneders forløb blev udnævnt til 2. styrmand. Skibets captain hed Philipson, broder til maleren Philipson og til Notarius publicus og øjenlægen. Capt. Philipson, siger Christian, var en kundskabsrig og dannet mand, men manglede, efter hans mening, de egenskaber, som kræves for at være en rask, initiativrig og dygtig sømand.

I foraaet 1883 blev han overflyttet til samme dampskibsselskabs skib „Rolf“. Dette skete paa et tidspunkt, hvor „Ansgar“ og „Rolf“ laa side om side i Kronstad. Den mand, Christian skulde træde i stedet for som første styrmand paa „Rolf“, var 36 aar gammel og skulde hjemkaldes for at være captain paa et af selskabets andre skibe. Captain Fleischer, som førte „Rolf“, var 63 aar, men saa adskilligt ældre ud, fik pludselig telegrafisk ordre fra rhederiet om at sende første styrmand hjem og i hans sted ansætte Christian S. som dennes stedfortræder ombord i „Rolf“. Da han modtog ordren, at hans 36-aarige første styrmand skulde afløses af den knap 24-aarige Christian S., gik captainen ned til sin 1. maskinmester og betroede ham, at skibet nu havde faaet en konfirmand til 1. styrmand.

Blandt mange andre oplevelser, som Christian har meddelt, skal jeg fremdrage en enkelt, der belyser hans raskhed og ener-

giske handledygtighed. Det hændte i vinteren 1882—83. Dampskibet „Rolf“ havde været i England og var for hjemgaaende med en kullast. „Rolf“ havde i selskab med et par skibe, tilhørende Det Forenede Dampskibsselskab, rundet Skagen og stod Kattegat ind. Det var stærkt frostveir og Kattegat var fuldt af is. Under disse forhold besluttede captainerne paa „Det Forenede“s baade at anløbe Frederikshavn for at se tiden an og opnaa bedre seiladsforhold og sendte i den anledning telegram til „Det Forenede“s rhederi. Capt. Fleischer paa „Rolf“ havde ogsaa i sinde at gøre det samme.

Da foreslog Christian S. sin captain, at „Rolf“ burde fortsætte reisen til København, hvad capt. Fleischer sluttelig gik ind paa, men kun hvis Christian vilde føre skibet ned gennem Kattegat. Det gjorde han ogsaa, idet han ikke forlod kommandobroen fra den ene dags eftermiddag indtil han næste dags formiddag passerede Kronborg og stod Sundet ind. Her fik skibet lods ombord, hvorefter Christian gik ned i sit lukaf og indsvøbt i sin pels fik et par timers søvn, indtil de naaede København, efter at capt. Fleischer havde ført skibet ned gennem Sundet. Om formiddagen passerede det toldbommen, og under sin seilads gennem havnen for at naa sin losseplads seilede det forbi D.F.D.S.s kontorbygning ved Kvæsthusbroen, og her stod daværende direktør for D.F.D.S., kommandør Normann, oppe i sit kontor og bemærkede, at „Rolf“ passerede. Da han erfarede, at „Rolf“ var kommen fra Skagen, hvor hans egne skibe laa og havde ventet paa nærmere ordre, telegraferede han til dem om øieblikkeligt at afseile ned gennem Kattegat til København.

Rhederiet „Danmark“s direktør, Sommer, gik ombord for at komplimentere capt. Fleischer for hans hurtige og velgennemførte reise trods de vanskelige isforhold, men da captainen meddelte, at det ikke var hans, men hans første styrmand, Christian S.s fortjeneste, at de var kommet afsted, blev Chr. S. kaldt ind i salonen og modtog anerkendende ros af direktøren.

Christian S. har, efter sit eget sigende, aldrig været særligt interesseret i sin sømandsgerning, som han tidlig var klar over næppe vilde føre ham frem til de maal, han havde sat sig i

sin første ungdom. Han betragtede sømandslivet kun som et mellemstadium i sit liv, klar over at han vilde springe fra saa saare der tilbød sig en leilighed til at vove forsøget.

Han var i besiddelse af en god forstand, var lærevillig, pligt-opfyldende og udrustet med udpræget ansvarsfølelse. Derfor var han ogsaa i stand til at udfylde sine forskellige stillinger som letmatros, matros og styrmand til sine foresattes fulde tilfredshed, og efterat have taget en fin styrmandsexamen havde han dokumenteret saa gode egenskaber, at han knapt 24 aar gl. udnævntes til 1. styrmand i s/s „Rolf“.

Under al denne fremgang syslede han stadig med tanken om ved leilighed at gaa iland for at blive sin egen herre. Derfor søgte han overalt, hvor hans skib laa i havn for at losse eller lade, at sætte sig ind i den købmandsmæssige side af skibsfarten, idet han i de respektive havne holdt sig nøje à jour med fragternes størrelse.

Som styrmand havde han leilighed til at studere sit eget skibs befragtningsdokumenter, og ved at sammenligne disse med lignende fragter, som andre skibe i samme havn havde opnaaet, konstaterede han gentagne gange, at hans eget skibs fragter laa lavere end de, som andre rhederier under ensartede betingelser havde opnaaet. Han harmedes herover og begyndte at kritisere sit rhederis dispositioner, og meddelte „Rolf“s udmærkede 1. maskinmester, Blæsberg, sin kritik i saa henseende. Det førte til, at maskinmester Blæsberg lod det gaa videre til capt. Fleischer, der blev gal i hovedet over Christian S.s vigtigmageri, kaldte ham ned til sig i sin kahyt og gav ham det glatte lag, fordi han tillod sig at kritisere sit rhederi og dets direktør, der af captain og mandskab betragtedes med den allerstørste ærbødighed. — Capt. Fleischer raadede ham til at afholde sig fra al kritik i saa henseende og tilraadede ham kun at sysle med sine sømandspligter og dito forretninger ombord.

Christian S. kunde imidlertid ikke slippe sin voxende interesse for alt, hvad der vedrørte handelsforholdene ved skibsfarten, og vedblev at gøre sine iagttagelser over fragtf forholdene paa de forskellige handelspladser, han paa skibets reiser kom i berøring med. Men hvad hjertet er fuldt af, løber munden over

med, og sin kritik over rhederiets efter hans mening feilagtige dispositioner kunde han ikke holde tilbage for sig selv til eget brug, men fandt i skibets maskinmester en villig tilhører; og Christians meninger i saa henseende kom ogsaa capt. Fleischer for øren, hvorfor denne en dag, da skibet laa i St. Petersborg, sagde til Christian: „Naar De bilder Dem ind, at De forstaar Dem saa godt paa skibsrhederi, hvorfor forlader De saa ikke skibet og bliver skibsrheder?“ Christian tog ham paa ordet og gik iland, hvilket capt. Fleischer i sit stille sind var ked af, thi som maskinmester Blæsberg senere har betroet ham, udtalte captain Fleischer, da Christian var gaaet fra borde i København, til maskinmesteren, at han aldrig fik en bedre, paalideligere og dygtigere styrmand end Chr. Schmiegelow.

Det var i 1884, at Christian S. gik i land for at skabe sig et nyt virkefelt. Captain Fleischer havde medgivet ham det raad at henvende sig til captain Torm, der var korresponderende rheder for tre smaa dampere. Dette raad fulgte Christian ikke strax, men forsøgte først selv at skabe sit eget rhederi. —

Da dette mislykkedes, gik han en skønne dag op til *Mads Holm*, der var en bekendt skibsrheder og havde sit kontor paa hjørnet af Tordenskjoldsgade og Havnegade. Mads Holm havde i februar 1871 stiftet dampskibsselskabet Norden, og den 1. marts 1882 grundlagdes Helsingørs skibsværft, hvorfra den 5. juni 1883 den første nybygning blev sat i vandet. Han var en selfmade mand. Han var født i Nykøbing Mors 20. oktober 1827, hans moder var en ugift sypige, der omfattede sønnen Mads med den dybeste kærlighed og opdrog ham paa en saa opofrende maade, at sønnen altid stod i dyb taknemmelighedsgæld til sin moder, som han, da han blev voxen, sørgede for paa bedste maade, og da han døde som en gammel og velhavende mand i København, blev han efter sit bestemte ønske begravet paa kirkegaarden i Nykøbing Mors i samme grav, hvor han havde sænket sin moders afsjælede legeme. Mads Holm lærte som ung tømrerprofessionen og reiste 19 aar gammel til San Francisco, hvor han dels som tømmehandler, dels som skibsbygger tjente saa meget, at han kun 30 aar gammel vendte

tilbage til Danmark som en formuende mand i midten af forrige aarhundrede. Han øinede de muligheder, som den opdukende dampskibsfart sad inde med, og grundede dampskibsselskabet „Norden“ og senere som nævnt Helsingørs skibsværft.

Mads Holm var en initiativrig foregangsmand med udpræget selvstændighedsfølelse, og hensynsløst forfulgte han virkeliggørelsen af de foretagender, han havde planlagt. Hindringer, han mødte paa sin vej, slog han ned med haard haand. Han var mere frygtet end elsket af sine underordnede, men paa den anden side nærede de respekt for Mads Holms dygtighed. Tietgen, som i treserne og halvfjerdserne var dominanten i det danske handelsliv, var ikke i stand til at faa Mads Holm til at danse efter sin pibe, og de to var derfor gennem hele deres liv uforsonlige modstandere¹.

Det var denne mand med den høie, sværtbyggede, bredskuldrede og lidt ludende skikkelse, med de markante ansigts-træk, de store buskede øienbryn, der skyggede over dybtliggende staaiblaa øine, der skød lyn, naar han i samtalens løb mødte modsigelse, hvem Christian S. henvendte sig til for at bede om hjælp til sine foretagender.

Christian S. var paa dette tidspunkt knapt 29 aar. Han saa meget ungdommelig ud og var ikke i stand til at imponere ved sit ydre, da han en skønne dag indfandt sig hos Mads Holm, som ikke kendte noget som helst til ham. Modtagelsen var ikke særlig venlig, da Christian S. bad om at faa en privat samtale med ham, og fik fuldmægtigen, der tilfældigvis opholdt sig inde paa Mads Holms private kontor, lempet ud af dette. Mads Holm overfusede ham med grovheder. Spurgte ham om, hvad han bildte sig ind ved som en ham ganske ufuldkommen ubekendt mand at trænge ind i hans kontor. Christian svarede hertil, at

¹ I en artikel, som cand. mag. Eiler Nielsen har skrevet om ham i tidskriftet „Danmark“, 3. aargang no. 19, 1943, p. 604, omtales Holm som en robust og selvsikker personlighed, noget af en søulk, med et lunt glimt i øiet og en tale, der lugtede af tjære . . . Mads Holm troede paa sit held, men vidste, at det fremfor alt galdt om at sætte villie og energi ind — i det andet liv kan man sove, sagde han, i dette er der ikke tid til det. —

han ikke var kommen op til ham paa kontoret for at blive skældt ud og høre paa hans grovheder, han vilde blot spørge Mads Holm, om han vilde sælge ham den damper „Hafnia“, som for tiden stod paa beddingen oppe paa Helsingørs skibsværft.

Det var frækt eller dristigt gjort af Chr. S. at stille Mads Holm et saadant spørgsmaal, thi paa det tidspunkt eiede Chr. S. ingen penge eller anede nogen mulighed for at kunne skaffe sig den fornødne kapital. Men Mads Holm blev alligevel saa imponeret af Chr. S.s selvbevidste optræden og friskhed, hvormed han fremsatte sine forstandige meninger, at han begyndte at føle interesse for den unge, ham ubekendte mand, der fra gaden uden introduktion var kommen op til ham paa kontoret. Han fik respekt for Chr. S.s syn paa skibsfart, idet hans egen og den unge mands tænkemaade aabenbart dækkede hinanden. Mads Holm bad Christian S. om at tage plads i en stol, bød ham en cigar, spurgte ham om hans navn, og da han fik at vide, at han var en brodersøn af min fader, captain Christian Schmiegelow, som var hans personlige ven og hvem jeg ved, han satte megen pris paa, blev han yderlig blidere og gunstigt stemt overfor Chr. S., og samtalen endte med, at de skiltes paa en særdeles behagelig maade, idet Mads Holm erklærede, at han ikke havde noget imod at ville støtte Chr. S. paa den betingelse, at han selv vilde arbeide paa at faa en tilstrækkelig kapital tegnet, til at det af Christian paatænkte aktieselskab kunde træde i virksomhed.

Det var ikke dengang særlig gunstige tider, under hvilke dampskibsfarten virkede, hvorfor mange, som Christian henvendte sig til for at faa tegnet aktier, holdt sig tilbage og afslog at anbringe penge i et nyt dampskibsselskab. Christian har, for at illustrere dette forhold, fortalt mig, hvorledes det gik ham, da han forsøgte at faa grosserer Bernburg til at interessere sig for hans foretagende. Grosserer Bernburg var en velhavende mand og mangeaarig beboer af tredje sal i Nørregade 18, hvis husvært var malermester Schmiegelow, og som følge deraf en god bekendt af Chr. S. Da denne henvendte sig til Bernburg,

erklærede han, at det vilde han meget gerne, hvis ikke tiderne havde været saa daarlige, og til støtte for rigtigheden af denne udtalelse viste Bernburg Christian S. en fortegnelse over en række dampskibsselskaber, i hvilke han var pekuniært interesseret, og hvis kurser var stærkt dalende.

Det gik trevent med at faa folk til at sætte penge i Christian S.s foretagende, og selv om nogle af hans venner og slægtninge tegnede sig for større og mindre summer, svarede resultaterne ikke til hans forventninger.

Saa gik han en dag op til grosserer Moses Melchior paa Høibroplads, sagde ham, hvem han var, og udviklede sine planer for ham, og opnaaede at Moses Melchior lovede at støtte ham med en forholdsvis stor kapital og yderligere at ville virke for planens gennemførelse ved at formaa sine forretningsvenner til ogsaa at interessere sig for sagen. I løbet af nogle maaneder var nu tilstrækkelig kapital sikret, saa at virkeliggørelsen af hans tanke: dannelsen af et nyt dampskibsselskab, ikke syntes mere saa fjærn; men der manglede dog noget endnu, inden maalet var naaet. Christian mindedes da, hvad Mads Holm havde betroet ham, at da captain Torm ikke kunde lide Mads Holm, vilde han give ham følgende raad: Skulde De mangle nogle skillinger, saa skal jeg nok hjælpe Dem, og i saa fald skal skibet bygges paa Helsingørs skibsværft, og hvis De meddeler dette til Torm, saa skal De se, saa gaar Torm med! Og ganske rigtigt, det gik, som Mads Holm havde spaaet. Da Christian S. kort efter henvendte sig til captain Torm og meddelte ham, at Mads Holm eventuelt var villig til at opfylde Christians ønsker, erklærede Torm sig strax beredt til at gaa sammen med ham og danne selskabet Torm.

Captain Torm var, siger Christian, en vældig flink, retsindig og pæn mand, som han satte megen pris paa, men hele hans færd prægedes af stærk konservatisme og uhyre forsigtighed, naar det galdt om at forsøge noget nyt. Naar Christian S. foreslog at anskaffe større og moderne indrettede skibe, hvilket selvfølgelig krævede betydelige kapitaler, mødte han bestandig hos capt. Torm stærk tvivl om betimeligheden af at foretage slige

skridt. Dog anskaffedes efter længere tids overveielse s/s „Alice“¹, som blev bestilt paa Commercienrath Howalds værft i Kiel.

I den anledning opholdt Christian S. sig omtrent et aars tid i Kiel for at overvaage skibets bygning, og i den tid tilbragte han hele dagen, fra tidlig morgen, naar arbeiderne mødte paa værftet, til sent paa aftenen, for at overvaage skibets bygning i dens mindste detaillier. Dette vakte Howalds interesse og beundring for Christian S., og der knyttedes et mangeaarigt venskab mellem de to mænd, og Howald støttede selskabet „Torm“ med store kapitaler og megen kredit, og i en lang række aar blev „Torm“s skibe bygget paa Howalds værft i Kiel.

Da „Alice“ i efteraaret 1889 var færdigbygget, førte Christian skibet paa reiserne til og fra Libau, Riga, København og England. —

Paa en af disse seiladser hændte der en episode, som var karakteristisk for Christian S.s varme temperament og djærve handlemaade, som fik sit udslag, naar han til gavn for sit skibsrhederi vilde raade bod paa den megen slendrian, der paa den tid gik og muligvis ogsaa endnu gaar i svang i Østersøens og Englands havne. Christian har fortalt mig, at han laa med „Alice“ i Riga for at indtage last til København. Det varede ham imidlertid for længe, inden de varer, han skulde have ombord, blev bragt ned til kaien, og Christian blev gal i hovedet og bandede i sit stille sind skibets befragter, firmaet consul Bornholdt, der lededes af consul Jacob Brandt, som nogle aar senere afløste kommandør Normann som direktør for Det Forenede Dampskibsselskab i København.

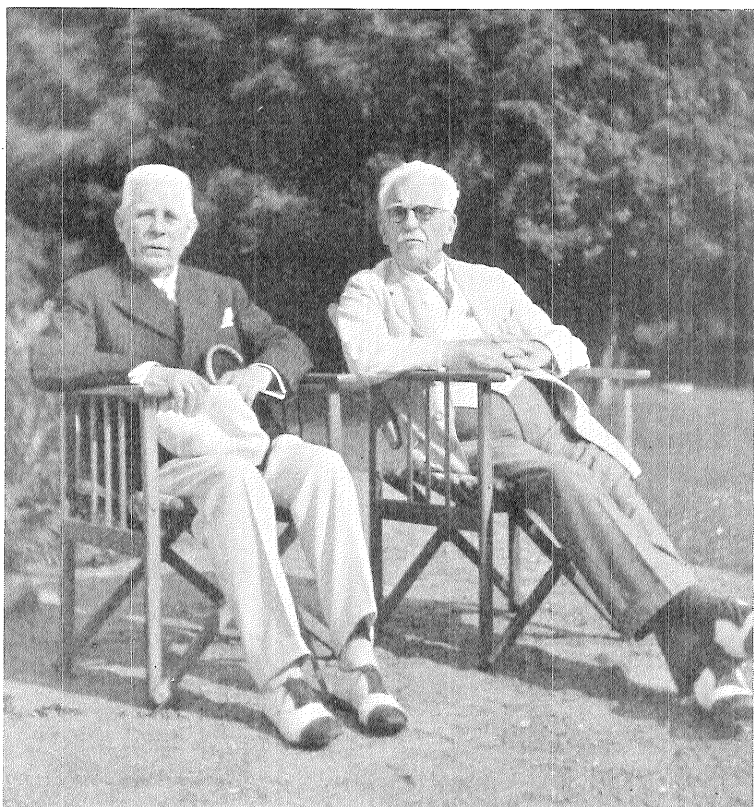
En dag, medens Christian S. spadserede op og ned paa „Alice“s dæk og stille rasede indvendig over det sløseri, som firmaet Bornholdt viste med hensyn til fremskaffelsen af ladning, hvorved skibet spildte unødigt tid ved at ligge uvirksom

¹ *Alice* opkaldtes efter capt. Torms hustru, en vældig dygtig kone, der sammen med sin datter bestred kontoret, som var installeret paa 4. sal paa hjørnet af Østerbrogade og Odensgade, i en almindelig 6 værelses lejlighed, hvoraf et par værelser benyttedes til kontor, resten beboedes af capt. Torms familie.

i Riga, kom consul Brandt ombord, og Christian S. beklagede sig stærkt overfor Brandt, der var en del ældre end Christian, at han paa grund af Brands firmas smøleri maatte blive liggende udover den stipulerede tid, hvilket medførte, at skibets rhedere maatte betale ladningens modtagere i København overliggepenge. Begge de to herrer var hidsige og temperamentfyldte, ordskiftet voxede i hæftighed og antog fuldkommen uparlamentariske former, og da Brandt gav Christian S. det raad, at han kunde jo stikke af til København, naar han havde faaet et par vognladninger huder, som stod nedenfor skibet paa kaien, men som langtfra var store nok til at fylde skibet, blev Christian saa galhovedet, at han anmodede Jacob Brandt om øieblikkelig at forlade skibet, og hvis han ikke vilde gøre det godvilligt, vilde han give to matroser ordre til at besørge det for ham, da han selv ikke vilde røre ved ham.

Jacob Brandt var en dygtig, men meget frygtet mand indenfor sit kontorpersonale, som han behandlede skaanselsløst, næsten despotisk, naar han øinede pligtforsømmelser indenfor personalets rækker. — Christian S.s haandfaste behandling af consul Brandt rygtedes hurtigt i Riga, og da „Alice“ næste gang anløb Riga for at faa fragt og Christian S. i forretningsanliggende kom op paa consul Bornholdts kontor, blev kontorpersonalet meget overrasket, da Christian S.s skikkelse viste sig i kontoret. Man ansaa det nemlig for givet, at den captain, som havde dristet sig til at smide Jacob Brandt i land fra sit skib, maatte være en kæmpestor kraftkarl med et imponerende ydre, og i stedet for fik de øie paa en lille, undersætsig, elegant og zirligt paaklædt herre, der præsenterede sig som captain Christian Schmiegelow, fører af s/s „Alice“.

Episoden mellem Brandt og Christian S. gjorde intet blivende skaar i forholdet mellem de to dygtige, men haarde negle, de anerkendte hinandens dygtighed og blev særdeles gode venner og duskammerater, og det intimere venskab ophørte først mange aar efter, da Christian blev opfordret af Brandt til at samarbeide med ham som leder af Det Forenede Dampskibsselskab, et tilbud, som Chr. S. sagde nei til. Jeg nævner endnu et andet eksempel paa Christians dygtighed som skibsfører og

Direktør Christian Schmiegelow og professor Ernst Schmiegelow i villa Elms have i Vedbæk sommeren 1943.

hans aldrig slumrende ivrighed for at gøre sine rettigheder gældende overfor myndighederne og faa fjærnet gammel slendrian, hvis bestaaen medførte tab for skibets indtægter.

Det hændte engang i begyndelsen af halvfemserne i forrige aarhundrede, vistnok 1894, at Christian S. som fører af et af „Torm“s skibe ankom til London med en last af tøndestaver fra Libau.

Christian havde bragt i erfaring, at dokkompagniet i London ikke tog tal paa stavene under losningen. Derfor lod han i Libau under ladningen foretage en meget nøjagtig optælling

af stavenes antal. Ankomsten til London meddelte han dokkompagniet, at han ønskede ladningen talt ved udlosningen. Han vidste nemlig, at dokkompagniet altid smed ladningen i land uden kontrol, og naar der saa skete afregning senere, var antallet mindre, end det skulde være.

Dokkompagniet besvarede Christian S.s forlangende med en meddelelse om, at det var en gammel koutume ikke at tælle lasten ved udlosningen, og den koutume vilde kompagniet ikke bryde med.

Christian S. lod sin juridiske repræsentant meddele dokkompagniet, at eftersom han selv havde maattet give kvittering for stavenes antal i Libau, forlangte han ogsaa antallet konstateret i London. Da Christian S. i henhold hertil, efter at ladningen var bragt i land i London, forlangte fuld fragt for sin ladning, men dokkompagniet tilbageholdt et beløb til dækning af eventuel manko, anlagde Christian S. sag mod dokkompagniet og vandt den. Dette vakte stor opsigt indenfor shipping-kredse i England og andre steder, og Londonbladene omtalte retssagen og meddelte, at Christian S. ved at vinde sin sag havde brudt en mindst 100 aar gammel koutume.

Dampskibsselskabet „Torm“ arbejdede heldigt og øgede sin skibstonnage hvert aar med et nyt skib. I dampskibsselskabets bestyrelse sad skibsfører Harboe, som var formand for skipperforeningen, grosserer Salomon (der var en slægtning af Moses Melchior, som helst vilde have haft sin brodersøn Carl M. ind i bestyrelsen), havnemester capt. Bondo og skibsfører Kraemer fra Romø (som var fader til den senere direktør for selskabet).

I slutningen af 1896 gik Christian S. ud af selskabet som skibsfører og traadte ind i bestyrelsen, men allerede i februar 1897 blev han af H. N. Andersen anmodet om at gaa ind i det nystiftede Østasiatiske Kompagni som leder af dettes skibsafdeling, men vedblev dog samtidig at være medlem af „Torm“s bestyrelse.

Dampskibsselskabet „Torm“s kontor havde som nævnt tilhuse hjemme i captain Torms private lejlighed ude paa Østerbro paa hjørnet af Østerbrogade og Odensegade.

Herfra ledede capt. Torm virksomheden indtil sin død, som

fandt sted i begyndelsen af det nye århundrede. Paa det tidspunkt disponerede Christian Schmiegelow, takket være sine egne, sine slægtnings og sine venners aktier, langt over selskabets aktiemajoritet, og da han ikke selv ønskede at overtage ledelsen af selskabet, fik han ansat capt. Kraemers søn som direktør, og overtog selv stillingen som formand i bestyrelsen.

Disse erindringer om Christian Schmiegelows barndom og ungdom er nedskrevne i sommeren 1943 af professor, dr. med. Ernst Schmiegelow, født d. 13. okt. 1856, søn af skibskaptajn, senere direktør Christian Carl Ernst Schmiegelow og Marie Dorothea Skeel. Manuskriptet er skænket til Handels- og Søfartsmuseet af direktør Christian Schmiegelows søn skibsreder Arne Schmiegelow. Der er ved trykningen foretaget nogle mindre rettelser i retskrivningen.

Manuskriptets forfatter og direktør Christian Schmiegelow døde begge i 1949.